

Individualizarea și diferențierea în activitățile matematice – premisă a succesului școlar

„Diferențierea și individualizarea instruirii constituie o problemă pedagogică veche, dar mereu actuală, deoarece oamenii se deosebesc unii de alții, nu doar în ceea ce privește felul lor de agândi și a fi, ci și prin capacitatea și ritmul de învățare, prin atitudinea față de aceasta” (I. Jinga, 2005, pag. 146).

Pedagogia modernă promovează flexibilitatea educației în scopul asigurării dezvoltării capacităților și aptitudinilor fiecărui elev în raport cu potențialul lui. Se urmărește ameliorarea rezultatelor școlare prin valorificarea la maximum a potențialului fiecărui elev. Realizarea acestor obiective impune tratarea individuală și diferențiată a elevilor. Deci, este necesar ca fiecare învățător să cunoască particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor și să proiecteze, să aplice creativ diverse strategii de realizare a instruirii individualizate și diferențiate cu scopul de a spori randamentul la învățatură al elevilor. Reformele din învățământ caută să adopte structuri, conținuturi și forme de organizare a învățământului care să faciliteze procesul educațional, să-l pună pe fiecare elev în situația de a se dezvolta și a-și valorifica pe deplin posibilitățile și aptitudinile.

Din punct de vedere psihologic, elevii diferă între ei sub aspectul dezvoltării intelectuale, al aptitudinilor, al capacităților generale de învățare, al capacităților speciale de învățare a anumitor discipline, al ritmului de învățare, al motivației, al intereselor și a atitudinilor față de învățare.

Diferențierea reprezintă adaptarea activității de predare - învățare - evaluare, sub raportul conținutului, al formelor de organizare și al strategiilor didactice la particularitățile copiilor (capacitate de învățare, ritm de gândire și acțiune, abilități, motivații, interese, aptitudini etc) precum și la tipurile de individualități.

Activitatea de diferențiere trebuie orientată spre acele aspecte care influențează randamentul școlar. Orice activitate de diferențiere a instruirii trebuie să pornească întotdeauna de la diagnosticarea elevilor, de la sesizarea trăsăturilor, dar și a deosebirilor dintre subiecți manifestate sub diverse aspecte.

Una dintre premisele cele mai importante ale instruirii diferențiate pornește de la teoria lui B.F. Skinner, considerat părintele instruirii programate. Ideea inovatoare a lui Skinner (Știința învățării și arta predării, 1954) postulează că din orice material de învățare se rețin elementele cele mai simple, indiferent de gradul de complexitate sau dificultate al acestuia. Împărțirea sarcinii de învățare în mai multe unități, ca într-un lanț cu mai multe verigi, oferă elevului posibilitatea de a

asimila chiar și cele mai dificile cunoștințe. Fiecare verigă sau „pas mic” al învățării se verifică pe baza unor liste de întrebări și de răspunsuri, anexate fiecărei unități de învățare. Astfel, orice elev poate învăța un conținut conform ritmului propriu de asimilare. Trecerea de la o „verigă” la alta se face numai după verificarea deplinei învățări a „verigii” anterioare. În acest mod se ating trei scopuri: feedback permanent, formarea autocontrolului în cazul elevului și evaluarea formativă în cazul profesorului. Această abordare conceptuală a procesului de instruire explică, pe de-o parte, existența unor elevi care învață mai rapid și mai profund decât alții, iar pe de altă parte le oferă posibilitatea de a avansa potrivit dotării lor intelectuale.

Individualizarea actului didactic la nivelul celor trei verigi, predare-învățare-evaluare, este o acțiune pedagogică ce are loc în condițiile învățământului organizat pe colectivități școlare și constă în măsuri care urmăresc să adapteze educația la posibilitățile intelectuale ale fiecărui copil. Ea se realizează cu ajutorul unui conținut instructiv-educativ diferențiat și al unor tehnici didactice variate, adaptabile fiecărui copil și fiecărui grup de elevi.

Individualizarea presupune adaptarea activității didactice la potențele/ particula-ritățile individuale ale elevului.

Conceptul de individualizare a procesului de învățare presupune:

- ✓ Parcurgerea materiei într-un ritm determinat, potrivit cu structura psihică a elevului;
- ✓ Posibilitatea ca elevul să lucreze în anumite momente în condiții care îi convin personal (metode noi de organizare a activității școlare);
- ✓ Posibilitatea de a aborda o problemă într-o anumită fază, în funcție de cunoștințele acumulate;
- ✓ Posibilitatea introducerii unor unități de instruire în folosul elevilor inhibați de absența de cunoștințe sau deprinderi ușor identificabile;
- ✓ Punerea la dispoziția elevului a mai multor mijloace de instruire din care el să poată alege.

Instruirea diferențiată constituie o modalitate de optimizare a procesului de învățământ și care are în vedere desfășurarea procesului de predare - învățare pe baza unor strategii didactice adaptate posibilităților diferite ale elevilor, capacităților lor de înțelegere și de lucru proprii unor grupuri de elevi sau chiar fiecărui elev în parte. Strategiile didactice aplicate trebuie să vizeze o gradare a sarcinilor educaționale, potrivit posibilităților individuale și a ritmului propriu de dezvoltare a fiecărui individ, astfel încât succesul să fie asigurat pentru toți. Învățarea diferențiată are ca scop eliminarea unor lacune din cunoștințele și deprinderile însușite de copii, atingerea performanțelor minimale acceptate, iar rolul cel mai important în acest tip de învățare îl are îmbogățirea și aprofundarea cunoștințelor acelor copii capabili de performanțe superioare.

Necesitatea învățării diferențiate și individualizate decurge din specificul rațiunii umane cu diferențe psihice și psihofiziologice, idealul educațional (formarea unei personalități armonioase și creatoare, capabilă să se adapteze la schimbare și să realizeze rolurile cu care o investește societatea), precum și din adevărul unanim acceptat care descrie copilul ca persoană unică, cu personalitate, ritm propriu de creștere și dezvoltare, stil propriu de învățare și antecedente familiale unice.

„Nu trebuie să i se predea copilului altceva decât ceea ce este potrivit cu capacitățile sale și cu cunoștințele pe care deja le posedă” (J.Locke).

Îmbinarea activității diferențiate și individualizate cu activitatea frontală a elevilor eficientizează procesul de învățare și de relaționare a copiilor, formează capacități de cooperare și colaborare în grup. Un exemplu de individualizare și diferențiere a instruirii este utilizarea fișelor cu divers grad de complexitate. Se pot propune patru categorii de fișe de învățare:

- *Fișe de dezvoltare* pentru elevii foarte buni, care finalizează munca independentă înaintea celorlalți. Aceste fișe cuprind sarcini mai complicate, cu scopul de a valorifica la maxim potențele intelectuale ale elevilor foarte buni.

- *Fișe de recuperare* destinate elevilor cu un nivel mai scăzut de însușită. Ele se alcătuiesc în conformitate cu carențele în cunoștințele elevilor, după ce acestea au fost sesizate, în prealabil.

- *Fișe de exerciții* menite să înlocuiască ori să completeze exercițiile din manual, adaptate la interesele, aptitudinile elevilor din clasă;

- *Fișe de autoinstruire* ce cuprind definiții, noțiuni, concepte explicate și teme de control destinate autoinstruirii elevilor.

Utilizarea fișelor este un procedeu care poate fi aplicat pentru a integra activitatea individuală a școlărilor în cea frontală sau în echipă, astfel realizându-se diferențierea instruirii. Aplicarea fișelor de învățare se adaptează foarte bine în activitățile de consolidare, de recapitulare, de sistematizare a cunoștințelor elevilor. Proiectarea și desfășurarea unor activități în cadrul cărora s-a realizat învățarea cu ajutorul fișelor contribuie la obținerea unor rezultate mai bune în pregătirea elevilor, la ridicarea nivelului general al performanțelor școlare, la egalizarea sau apropierea șanselor de reușită.

În concluzie, educația diferențiată în funcție de nevoile specifice oferă o alternativă strategică pentru îmbunătățirea performanțelor școlare. Cunoașterea trăsăturilor specifice ale fiecărui elev, precum și înțelegerea unor asemănări esențiale derivate din structurile de bază ale dezvoltării elevului facilitează stabilirea obiectivelor educaționale în acord cu această cunoaștere și selectarea strategiilor educaționale eficiente pentru întreaga clasă, dar și pentru

fiecare elev în parte.

Bibliografie:

1. Cerghit I. – „Metode de învățământ”, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1991;
2. Crețu T. – „Stimularea potențialului intelectual al copiilor, în vederea obținerii succesului școlar”, București, 2003;
3. Jinga I.- “Manual de pedagogie”, Editura All, București, 2005;
4. Jinga I., Negret I. - “Învățarea eficientă”, Editura Edilis, București, 1994;
5. Neacșu Ion - “Metode și tehnici de învățare eficientă”, Editura Militară, București, 1990;
6. Radu I. –, „Învățământul diferențiat: Concepții și strategii.”, București, EDP, 1978;
7. Radu Ion - “Învățământul diferențiat. Concepții și strategii”, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978;
8. Țârcovnicu V. “Învățământ frontal, învățământ individual și învățământ pe grupe”, București, 1981.

Profesor Barbu Sanda
Liceul Teoretic „Ion Creangă”, Tulcea